

H A M N E T

Maggie O'Farrellová

Přeložila Tereza Marková Vlášková

ARGO

Maggie OFarrellová HAMNET

Z anglického originálu *Hamnet*,
vydaného nakladatelstvím Tinder Press V londýně v roce 2020,
přeložila Tereza Marková Vlášková.

Redigovala Anežka Dudková.

Grafickou úpravu navrhl a sazbu zhotovil Libor Batrla.

Odpovědná redaktorka Hana Zahradníková.

Jazyková korektura Soňa Čapková.

Technická redaktorka Saša Švolíková.

Vydalo nakladatelství Argo,

Milíčova 13, 130 00 Praha 3,

argo@argo.cz, www.argo.cz,

roku 2026 jako svou 6029 publikaci.

Výtiskly Tiskárny Havlíčkův Brod.

Vydání druhé.

ISBN 978-80-257-4927-2

Naše knihy distribuuje knižní velkoobchod Kosmas

Sklad: Za Halami 877, 252 62 Horoměřice

Tel.: 226 519 383

E-mail: odbyt@kosmas.cz

www.firma.kosmas.cz

Knihy je možno pohodlně zakoupit v přátelském internetovém knihkupectví

www.kosmas.cz

Willovi

Historická poznámka

Manželský pár, který žil v osmdesátých letech šestnáctého století v Henley Street ve Stratfordu, měl tři děti: starší Susannu a mladší dvojčata Hamneta a Judith.

Hamnet zemřel v roce 1596 ve věku jedenácti let.

Zhruba o čtyři roky později napsal jeho otec hru *Hamlet*.

Umřel nám, paní, umřel nám,
však na tom nezáleží,
tráva mu roste u hlavy,
u nohou kámen leží.

Hamlet, IV. 5.

Hamnet a Hamlet jsou ve skutečnosti jedno a totéž jméno, ve stratfordských záznamech z konce šestnáctého a počátku sedmnáctého století se libovolně zaměňují.

Stephen Greenblatt, „Smrt Hamneta a zrod Hamleta“, publikováno 21. října 2004 v časopise *New York Review of Books*

I

Po schodech schází chlapec.

Schodiště je úzké a točité. Chlapec postupuje pomalu, suně se podél stěny a jeho těžké kroky se rozléhají.

Když už je skoro dole, na okamžik se zastaví a ohlédne se za sebe. Potom s náhlou rozhodností seskočí ze třetího schodu, jak mívá ve zvyku. Po dopadu na kamenné dlaždice zaškobrtne a spadne na kolena.

Je pozdní léto, dusný a bezvětrný den, a podlahu místnosti v přízemí křížují dlouhé pruhy světla. Slunce se na něj mračí zpoza oken, mřížkovaných vitrážových tabulek čirého, byť zažloutlého skla, zasazených do omítky.

Chlapec vstane a chvíli si tře nohy. Pak se rozhlédne, nejdřív se otočí na schodiště, pak na druhou stranu, přemýšlí, kam teď.

V místnosti je sám, nad roštem rozvážně žhnou pozůstatky ohně, oranžové uhlíky, z nichž se vzhůru vine světlounký kouř. V natlučených kolenech chlapci pulzuje do rytmu srdečního tepu. Stojí s jednou rukou položenou na zástrčce dveří vedoucích na schody a špičkou jedné ošoupané kožené boty pozvednutou do vzduchu, připravený se rozpohybovat, utéct. Chomáče světlých, téměř zlatých vlasů mu nad čelem trčí do všech stran.

Nikdo tam není.

Povzdechne si, natáhne do plic teplý prašný vzduch, vydá se ke vchodovým dveřím a vyjde na ulici. Nedoléhá k němu ani hlčení vozíků, koní a pouličních prodavačů, ani pokřikování lidí, ani zadunění pytle, který právě jakýsi muž vyhodil z okna

v horním patře. Nerozhodně se přesune podél průčelí a vstoupí do vedlejšího domu.

U prarodičů ho pokaždé přivítá stejná vůně, směsice dýmu z polínek v krbu, leštidel, kůže a vlny. Ve vedlejším dvoupokojovém domku, který dědeček postavil v úzké proluce vedle svého většího stavení a v němž chlapec žije s matkou a sestrami, se vznáší podobný odér, přesto se v něčem liší. Občas si láme hlavu, čím to může být. Příbytky od sebe dělí jenom tenká stěna z proutí, ale každý prostupuje jiné ovzduší, je jinak podbarvené, jinak cítit na kůži.

V tomhle domě hvízdá a víří průvan, v dědečkově dílně to tuká a buší, zákazníci klepou na okno a pokřikují, na dvorku za domem vládne hluk a vřava, strýčkové v jednom kuse odcházejí a zase se vracejí.

Dneska to ale neplatí. Chlapec stojí na chodbě a naslouchá, jestli je někdo doma. Ze svého místa vidí, že dílna po jeho pravici zeje prázdnotou, na stoličkách u ponků nikdo nesedí, náčiní nehybně zahálí na pracovních plochách, ták s opuštěnými rukavicemi připomínajícími otisky dlaní leží všem příchozím na očích. Výdejní okénko je zavřené na zástrčku. Nikdo není ani v jídelně po jeho levici. Na dlouhém stole spočívá štos ubrousků, zhasnutá svíčka a kupička peří. Nic víc.

Zkusí zavolat, vyrazí ze sebe tázavý pozdrav. Ještě ho pro jistotu zopakuje. Potom s nakloněnou hlavou vyčkává odpověď. Nic. Jen trámy se s vrzáním roztahují na slunci, pode dveřmi a mezi místnostmi se prohání větřík, lněné závěsy šustí, oheň praská, zkrátka ho obklopují ony obtížně zařaditelné zvuky odpočívajícího, prázdného domu.

Chlapec sevře železnou kliku ještě o něco pevněji. Přestože už se den nachýlil, v parnu mu po čele a po zádech stékají krůpěje potu. Koleno mu projede ostřejší bolest, až mu v nich zaškube, a zase se utiší.

Otevře ústa. Postupně volá všechny obyvatele domu. Babičku. Děvečku. Strýčky. Tetu. Učedníka. Dědečka. Zkouší je všechny, jednoho po druhém. Napadne ho, že by mohl zavolat i tátu, zakřičet jeho jméno, jenže ten je přece na míle daleko, hodiny, ba celé dny cesty, v Londýně, kam se chlapec ještě nikdy nepodíval.

Rád by ale věděl, kde má maminku, starší sestru, babičku, strýčky. Kde je děvečka? A co dědeček, ten přece během dne ven nevychází, většinou ho člověk zastihne v dílně, jak se obouvá do svého učedníka nebo počítá tržbu podle záznamů v účetní knize, tak kde je? Kde jsou všichni? Jak to, že v obou domech není ani noha?

Postoupí do chodby. Zarazí se u dveří dílny. Rychle se ohlédne přes rameno, jestli je opravdu sám, a vkročí dovnitř.

Do dědečkovy rukavičkářské dílny má obvykle vstup zakázán. Nesmí se dokonce ani zastavit ve dveřích. Co tam tak vokouneš, zavrčel by děda. To tady poctivej pracant nemůže dělat, aniž by ho někdo vočumoval? Nemáš na práci nic lepšího než tu takle postávat a chytat lelky?

Hamnet je bystrý hoch, ve škole všemu rozumí bez potíží. Probíraná látka se mu hned spojuje do logických a smysluplných celků a snadno se učí věci nazpaměť. Konjugace, gramatika, časy, rétorické poučky, čísla i výpočty ze sebe umí chrlit s takovou lehkostí, že mu ostatní chlapci občas závidí. Jenže se taky nechá snadno rozptýlit. Jakmile během hodiny řečtiny projede za okny povoz, už místo nad svojí břidlicovou tabulkou rozjímá nad tím, kam povoz asi míří, co asi veze, jak ho kdysi strýček i se sestrami svezl na žebříňáku, to bylo něco, čerstvé seno vonělo a píchalo, kola sebou cukala do rytmu klapajících kopyt unavené kobyly. Za posledních pár týdnů už za to, že nedává při výuce pozor, dostal výprask více než dvakrát (dědeček se nechal slyšet, že ještě jednou, jednou jedinkrát, a napíše o tom otcí).

Kantor jenom kroutí hlavou. Hamnet se učí rychle, na požádání ze sebe vysype jakýkoliv výčet, ale nedokáže se soustředit na to, co zrovna dělá.

Stačí, aby na obloze zakřičel pták, a on zmlkne uprostřed věty, jako by na něj sama nebesa na místě seslala hluchotu a němotu. Když koutkem oka zahlédne, že se někdo objevil ve dveřích, přeruší jakoukoliv činnost – přestane jíst, číst, opisovat si domácí úkol z tabule – a zůstane na narušitele upřeně koukat, jako by snad nesl nějaký důležitý vzkaz jenom pro něj. Má sklony utíkat ze skutečného, hmatatelného světa kolem sebe do jakési vlastní říše. Tělo nadále sedí v místnosti, duchem se však toulá někde jinde, jako někdo jiný, v končinách známých pouze jemu samému. Probuď se, hochu, okřikne ho pokaždé babička a luskně prsty. Vrať se, sykne starší sestra Susanna a cvrnkne ho do ucha. Dávej pozor, řvou učitelé. Kde zase jsi? šeptá mu Judith, když konečně sestoupí na zemi, když se vzpomene, rozhlédne se a zjistí, že je zase doma, u stolu, obklopený rodinou a maminka si ho s mírně pozvednutými koutky prohlíží, jako by přesně věděla, kam se ztratil.

A stejně tak se zapomněl i teď, když vstoupil na zakázané území, pustil ze zřetele, proč vůbec přišel. Na okamžik odplul bůhví kam, pryč od vědomí, že je Judith špatně a potřebuje, aby se o ni někdo postaral, že musí najít maminku, babičku, prostě někoho, kdo bude vědět, co si počít.

Na věšáku visí kůže. Hamnet se vyzná dost na to, aby rozeznal rezavě skvrnitou jelenici, jemnou a pružnou kozinu, menší veverčí kožky i hrubou a štětinatou vepřovinu. Když se k nim přiblíží, kůže se na háčcích začnou šelestivě pohupovat, jako by v nich ještě zbylo trochu života, jenom trošičku, tak akorát, aby ho slyšely přicházet. Hamnet se ukazovákem dotkne koziny. Je neskutečně hebká, úplně jako říční řasy, které se mu otírají

o nohy, když si za horkého dne vyrazí zaplavat. Kůže se mírně kýve tam a zpátky a nohy má roztažené, rozepjaté, jen vzlétnout či prchnout, jako pták nebo snad démon požírající mrtvoly.

Hamnet se otočí a zaměří se na dvě stoličky u ponku: jedna je potažená vypočítávanou kůží, dokonale vyhlazenou věčným odíráním o dědečkovy kalhoty, druhá má tvrdý dřevěný sedák a je určená dědovu učedníku Nedovi. Prohlíží si i náčiní rozvěšené na háčcích na stěně nad ponkem. Umí určit, které slouží k řezání, které k vypínání, které ke špendlení a šití. Všimne si, že užší roztahovák, pomůcka na dámské rukavice, leží zapomenutý na lavici, u níž nahnětený Ned kmitává nervózními, mrštnými prsty. Hamnet ví, že dědečkovi stačí málo, aby se do učedníka pustil přinejmenším slovně, a tak teplý dřevěný nástroj sebere, potěšká a vrátí na háček.

Zrovna se chystá vytáhnout zásuvku, v níž jsou schované špulky nití a krabičky knoflíků – opatrně, hlavně opatrně, zásuvka přece vrže –, když vtom k němu dolehne jakýsi zvuk, nepatrné zašoupaní či zaskřípání.

Ve vteřině vystřelí z dílny, prolétne chodbou a už je na dvoře. Uvědomí si, proč sem přišel. Co ho to napadlo, ochomýtat se v dílně? Sestřičce je přece zle, musí najít někoho, kdo jí pomůže.

Buší na dveře přistavěné kuchyně, varny piva a prádelny, jedny po druhých se podvolují jeho pěsti. Za všemi čeká prázdnota, tma a chlad. Znovu zkusí zavolat, tentokrát trochu ochraptěle, v krku už ho po všem tom křičení škrábe. Opře se o stěnu kuchyně, kopne do ořechové skořápky a ta odlétne na druhou stranu dvora. Jde mu z toho hlava kolem. Někdo tu přece musí být, vždycky tu někdo je. Kam se všichni poděli? Co si má počít? Jak to, že jsou všichni pryč? Jak to, že maminka ani babička nejsou doma, když většinu času tráví otevíráním těžkých dvířek pece a mícháním obsahu kotlíků nad ohništěm? Hamnet stojí

na dvoře a rozhlíží se – po dveřích na chodbu, po dveřích do varny, po dveřích jejich domku. Kam jít? Koho zavolat, aby pomohl? Kde jsou všichni?

Každý život má své jádro, svůj střed, své epicentrum, z něhož všechno prýští, k němuž se vše vrací. Právě tím se tento okamžik stane pro nepřítomnou matku: chlapec, prázdný dům, opuštěný dvorek, nezaslechnuté volání. Chlapec stojí vzadu za domem a volá ty, kdo ho odmalička krmili, balili do zavinovačky, uko-lébávali ke spánku, drželi ho za ruku při prvních krůčcích, učili ho jíst lžící, foukat před každým soustem vývar, rozhlédnout se, než přejde silnici, nešťourat do vosího hnízda, vypláchnout si hrneček, než si do něj nalije pití, nechodit na hloubku.

Tento okamžik se natrvalo usídlí v jádru jejího života.

Hamnet zašoupe podrážkami po šterku na dvoře. Vidí pozůstatky hry, kterou se ještě před chvílí bavili s Judith: borové šišky přivázané na provázek, tahali je a houpali jimi před koťaty kočky, co bydlí v kuchyni. Jsou to takoví malí tvorečkové, mají čumáčky jako macešky a na tlapkách měkoučké polštářky. Kočka si před porodem zalezla do sudu v komoře a schovávala se tam několik týdnů. Hamnetova babička hledala všude, jako obvykle chtěla koťata utopit, ale kočka ji převezla, podařilo se jí oba své potomky udržet v tajnosti a v bezpečí a teď už jsou velcí, pobíhají po dvorku, šplhají po pytlích, honí pírkou, bavlněné nitky a suché listí. Judith bez nich nedá pomalu ani ránu. Většinu času má jedno v zástěře, kapsa se jí výmluvně boulí, vyčuhující špičatá ouška ji pokaždé prozradí a babička pak křičí a vyhrožuje koťatům sudem na dešťovou vodu. Ale maminka je šeptem uklidňuje, že už jsou moc velká, než aby je babička utopila. „Teď už by to nedokázala,“ říká jim potají

a stírá vyděšené Judith slzy z tváří. „Nemá na to žaludek, prala by se s ní, víš, bránila se.“

Hamnet popojde k opuštěným šiškám, provázky se válejí po udusané hlíně. Kořata nikde nevidí. Špičkou boty strčí do jedné šišky a ta opíše nerovný oblouk.

Zvedne hlavu a rozhlédne se po obou domech, po té spouště oken na větším stavení a tmavých vchodových dveřích vlastního domova. Za normálních okolností by s Judith byli nadšení, že to tu mají jenom pro sebe. V tuhle chvíli už by se ji pokoušel vyhecovat, ať s ním vyleze na střechu kuchyně, dosáhli by odtamtud na větev švestky za sousedovic zdí. Jsou obtěžkané, obsypané plody, jejichž červenožlaté košilky pomalu hrozí prasknutím, jak jsou zralé – však si je tuhle prohlížel z okna v horním patře u prarodičů. Být to normální den, vysadil by Judith na střechu, aby si nacpala kapsy kradeným ovocem, bez ohledu na její vytáčky a protesty. Nerada se pouští do nečestných či zakázaných činností, je to poctivka všech poctivek, ale Hamnet ji většinou několika slovy přesvědčí.

Jenže když si dneska hráli s kořaty, jež unikla předčasné smrti, začala si Judith stěžovat na bolest hlavy a krku, byla jí zima, pak zase horko, a nakonec si šla domů lehnout.

Hamnet se vrátí do stavení prarodičů a projde chodbou. Už se chystá vyjít na ulici, když najednou něco zaslechne. Cvaknutí, možná přenesení váhy na druhou nohu – cosi chvilkového, ale rozhodně majícího původ u člověka.

„Haló?“ zakřičí. Čeká. Nic. Z jídelny i navazujícího předpo-koje na něj doléhá ticho. „Kdo je tam?“

Vteřinku, ale opravdu jenom vteřinku zvažuje, jestli to nemůže být táta, jestli se nevrátil z Londýna a nechce je překvapit, jako už kolikrát. Čeká na něj za dveřmi, možná se někde schovává, ve hře, v žertu. Vyskočí ze své skryše, jen co Hamnet překročí

práh, v tlumoku či kabele bude mít dárky, bude cítit koňmi, senem, několikadenní cestou, obejmje ho a Hamnet si nechá dřít a škrábat tvář zapínáním jeho vesty.

Jenže táta to nebude. Ví to, prostě to ví. Táta by se na opakovanou výzvu ozval, neschovával by se v prázdném domě. Přesto ho zaplaví smutné, syrové zklamání, když vstoupí do předpokoje a u nízkého stolu spatří dědečka.

V pokoji vládne šero, většina oken je zatažených. Děda k němu stojí zády a nad něčím se hrbí – přehrabuje se v papírech, v tlumoku, v jakýchsi žetonech. Na stole stojí hliněná karafa a pohár. Dědeček se sklopenou hlavou rozhrnuje ty podivné předměty a sípavě a přerývaně dýchá.

Hamnet si zdvořile odkašle.

Dědeček se prudce otočí, v obličejí se mu zračí divokost a vztek a máchá rukama, jako by se snažil zahnat útočníka. „Kdo je tam?“ zakřičí. „Kdo jsi?“

„To jsem já.“

„Kdo já?“

„Já.“ Chlapec popojde do úzkého pruhu světla, které dovnitř dopadá jedním oknem. „Hamnet.“

Děda ztěžka dosedne na židli. „Vyděsils mě k smrti, kluku jeden!“ oboří se na něj. „Co tě to popadlo, takhle se tu plížit?“

„Promiňte,“ omluví se hoch, „zkoušel jsem několikrát volat, ale nikdo neodpovídal. Judith není –“

„Ženský jsou venku,“ skočí mu děda do řeči a odměřeně mávne rukou. „Co od nich vůbec potřebuješ?“ Uchopí hrdlo karafy a nakloní ji nad pohár. Tekutina – vypadá to na pivo – vyšpláchne, částečně do poháru, částečně po papírech na stolech, takže dědeček zanádvává a osuší je rukávem. Hamnetovi teprve nyní dojde, že je děda možná opilý.

„Nevíte, kam mohly jít?“ zeptá se.

„Ech?“ zahučí stařec. Ještě pořád se snaží napravit napáchanou škodu. Jeho vztek připomíná taseňý meč. Hamnet cítí, jak jeho hrot bloumá po místnosti ve snaze najít protivníka, a na okamžik se mu vybaví mámin lískový proutek, když se ohýbá směrem ke zdroji vody – akorát že on není podzemní pramen a dědečkův vztek se ani v nejmenším nepodobá roztřesené virguli. Je pronikavý, ostrý, nepředvídatelný. Chlapec netuší, co bude dál ani co má dělat.

„Nestůj tam s tou votevřenou hubou,“ sykne na něj děda. „Pomoz mi!“

Hamnet neochotně pohne nejdřív jednou nohou, pak druhou. Je ostražitý, hlavou mu víří tátova slova: Když dědu popadne ta jeho špatná nálada, drž se od něj dál. Hlavně se k němu nepřibližuj. Drž se co nejdál, je ti to jasné?

Tohle mu řekl, když byl doma naposled a zrovna spolu pomáhali vykládat dvoukolák z koželužství. Dědečku Johnovi upadla náruč kůží do bláta a on v náhlém záchvatu vzteku mrštil nožem na zeď ohraničující dvorek. Táta bleskurychle smýkl Hamnetem sobě za záda, aby šel dědovi z cesty, ten kolem nich ale jenom beze slova prosupěl do domu. Táta pak vzal synův obličej do dlaní tak, že se prsty dotýkal téměř jeho zátylku, a upřel na něj pátravý pohled. Na holky si nedovolí, ale o tebe mám strach, zamumlal se svráštěným obočím. Víš, jakou náladu mám na mysli, vid'? Hamnet přikývl, ačkoliv si přál, aby ta chvíle ještě nekončila, aby ho táta dál takhle držel – vyvolávalo to v něm pocit lehkosti, bezpečí, pocit, že ho někdo dokonale zná a udělal by pro něj první poslední. Zároveň si však uvědomoval, že se mu tělem přelévá sražená tíseň, asi jako by jeho žaludek odmítal přijmout pozřené jídlo. Myslel na všechny ty slovní přestřelky mezi tátou a dědečkem, jež létávají vzduchem, na to, jak si táta každou chvíli povoluje límeč, kdykoliv zasedne s rodiči ke stolu.